

TUIJA SAARINEN-HÄRKÖNEN

Sotaan väsyneet

Sotilaskarkurit
jatkosodassa

DOCENDO

Sotaan väsyneet

TUIJA SAARINEN-HÄRKÖNEN

Sotaan väsyneet

Sotilaskarkurit
jatkosodassa

DOCENDO

FSC-ScandBook

© Tuija Saarinen-Härkönen ja Docendo, 2024.
Docendo on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä.
www.docendo.fi

Kansi: Tilla Larkiala/ Taittopalvelu Yliveto Oy
Taitto: / Taittopalvelu Yliveto Oy

ISBN 978-952-850-108-4
Painettu EU:ssa

Sisältö

Johdanto	9
Lähdeaineistot kertovat karkuruudesta	14
1. Tiedonkulku sota-aikana	21
Mielipidevaikuttamista ja propagandaa jatkosodan sanomalehdissä	21
Uutisia sotilaskarkuruudesta	27
2. Sotilaskarkuruus Suomessa	33
Sodan vaiheet, miesten motiivit	33
Aseistakieltäytyminen	46
Niskurointi ja tilapäinen välttely.....	51
Sotapelkuruus	54
Poliittisesti motivoitunut karkuruus ja vastarinta.....	59
3. Kuinka rintamaa välteltiin	61
Metsiä myöten Varsinais-Suomeen.....	63
Elokuu 1944: Maurin kulku kotiin	69
4. Korsut, maakuopat ja kaupunkipiilot	73
Maastoon rakennetut korsut	75
Piileskely asuinrakennuksissa	84

5. Pako yli rajojen: Ruotsi ja Neuvostoliitto	91
Pakomatka Ruotsiin	91
Loikkaus rintamalinjan yli.....	95
6. Toimeentulo ”maan alla”	99
Ruoka ja muut tarvikkeet.....	99
Ruoan varastaminen	106
Väärennetyt asiakirjat.....	108
Piilossa kodin lähellä	114
7. Yli lain rajojen: Karkurit ja rikollisuus.....	121
Perunavarkauksista pankkiryöstöihin.....	124
Henkirikokset	130
8. Karkurien etsintä	133
Järjestäytyneets etsinnät	135
”Tämä mies haiskahtaa Stalinilta”	138
Kiinnijääminen	144
Väkivalta ja sen uhrin	149
Sotilaskarkureiden kiinniottajat	156
Loukkaantuminen, itsemurha ja tapaturmainen kuolema.....	161
9. Rangaistukset karkuruudesta	165
Kutsunnoista poisjääneet ja karanneet.....	167
Toistuvasti karanneen kuolemantuomio.....	172
Sotilaskarkureiden perheiden ja avustajien tuomiot.....	178
10. Karkurit sodan jälkeen	189
Metsäkaartilaisten ja omaisten korvaushakemukset	194
Väkivallasta ja metsässä piileskelystä kärsineet	198

Ruotsista ja Neuvostoliitosta palanneet	203
Sotilaskarkuri sankarivainajana.....	206
Kettusen perheen ahdinko	219
Sotilaskarkuri ja stigma	223
Epilogi.....	229
Kiitokset.....	233
Lähteet	235
Viitteet	261
Henkilöhakemisto.....	289

Johdanto

Suomalaisia sotilaskarkureita oli toisen maailmansodan aikana ainakin 35 000 henkilöä. Sotilaskarkuruus ei silti ole vain suomalainen ilmiö, sillä karkuruutta esiintyi myös muissa armeijoissa. Karkuruus on ilmiönä yhtä vanha kuin sodankäyntikin.

Sotilaskarkurille ja -karkuruudelle on annettu monia nimityksiä. Toisen maailmansodan aikana käytettyjä ilmaisuja olivat muun muassa hiipparit, myöhäisheräneet, metsäveikot, metsäläiset, käpykaartilaiset, paskahousut ja metsäkaartilaiset. Pohjoissuomalaisia metsäkaartilaisia on kutsuttu myös metsäkommunisteiksi. Virallisimmissa yhteyksissä on käytetty termejä sotilaskarkuri ja rintamakarkuri. Termistä riippumatta sotilaskarkuruudella tarkoitetaan ilmiötä, jossa henkilö poistuu hänelle määrätystä palveluspaikasta tai joukosta ilman lupaa tai jättää saapumatta niihin. Karkuruudeksi luetaan myös se, jos sotilas kieltäytyy tehtävistään, vaikka ei poistuisikaan omista joukoistaan. Samoin siihen sisällytetään

ne tapaukset, joissa mies ei saapunut liikekannallepanoon, piiloutui sen aikana kesällä 1941 tai pakeni ilmoittautumisen jälkeen. Joissain tapauksissa se, oliko sotilas karannut, kaatunut vai jäänyt vangiksi, saattoi olla tulkinnanvaraista tai jäädä lopullisesti epäselväksi, mikäli tilanne oli kovin kaoottinen. Kirjallisuudesta löysin myös tapauksen, jossa karanneeksi luultu mies oli yksinkertaisesti ollut vain niin väsynyt, että oli nukahtanut heinikkoon eikä herännyt edes tykistökeskityksen aikana.

Usein korostetaan, että sotilaskarkuruus oli marginaalinen ilmiö. Jatkosodassa armeijan miesvahvuus oli korkeimmillaan liki puoli miljoonaa. Tähän suhteutettuna noin 35 000 hengen suuruinen sotilaskarkureiden joukko käsitti 4,6 prosenttia asevelvollisista. Suurin osa asevelvollisista suoritti siis palveluksensa kuuliaisesti.

35 000 miehen joukko ei kuitenkaan ole pieni, jos lukumäärää vertaa suurena pidettyyn 94 000 sankarivainajan määrään. Toisin kuin sankarivainajien, sotilaskarkureiden vaiheet ovat paljolti olleet vaiettua historiaa, josta ei ole puhuttu veteraanikokoontumisissa eikä historiankirjoituksissa. Sellaisten miesten, jotka eivät kestäneet sodan paineita ja valitsivat toisin, tarinoita ei ole totuttu kertomaan eikä kuuntelemaan.

Teos *Sotaan väsyneet* tarkastelee jatkosodan sotilaskarkuruuden monia muotoja ja tilanteita, joihin miehet valintojensa vuoksi joutuivat. Kirjassa käsitellään myös sitä, millä tavoin karkuruudesta kerrottiin julkisessa sanassa ja mitä siitä kerrottiin harvoissa karkureiden itse

kirjoittamissa tai kertomissa ja arkistoihin säilötyissä muistelmissa. Pääpaino on niissä henkilöissä, joiden karkuruus oli yksilöllinen ratkaisu. Aktiivinen sodanvastainen toiminta jätetään vähemmälle huomiolle.

Sotaan väsyneet valottaa myös niitä seurauksia, joita koitui karkuruudesta kiinni jääneille ja heitä avustaneille läheisille: millaisia tuomioita he saivat, ja millaisissa olosuhteissa omaiset joutuivat elämään sodan aikana ja sen jälkeen? Sotilaskarkuruuden seuraukset nimittäin ulottuivat monessa tapauksessa pitkälle sodanjälkeiseen aikaan ja vaikuttivat siten seuraaviin sukupolviinkin – aina näihin päiviin asti. Tällainen lähestymistapa on niin sanotusti uutta sotahistoriaa, jossa on viime vuosikymmenten aikana alettu tarkastella sodan vähemmän uljaita puolia. Uuden sotahistorian kiinnostuksen kohteina ovat sotilassohtajien ja strategioiden sijaan niin sanotut tavalliset ihmiset – kuten juuri rivisotilaat omaisineen.

Tämä teos kohdistaa huomiota heihin, joita sotilaskarkuruus tavalla tai toisella kosketti: sotilaskarkureihin, heidän omaisiinsa ja kiinniottajiinsa. Eri tavoin karkuruuden kanssa tekemisissä olleet on sisällytetty tarkasteltavien joukkoon siksi, että monilla kahdeksankymmenen vuoden takaisilla teoilla ja ratkaisuilla on ollut vaikutusta myös jälkipolvien elämään. Tähän viittaa esimerkiksi se, että karkuruus on edelleen aihepiiri, johon sotilaskarkureiden jälkeläiset suhtautuvat salaillen. Aihetta käsitelleen kirjani *Rintamakarkurit*. *Eino Hietarinne yksi monista* sekä artikkelini *Einosta ei ole montaa valokuvaa*. *Perhepiiri*

vaikeene rintamakarkuruudesta ilmestyttyä keväällä 2022 sain useita yhteydenottoja, joissa kirjani lukeneet kertoivat oman sukunsa karkurista. Pyytäessäni lupaa heidän tarinoidensa käsittelyyn seuraavassa kirjassani, ei kukaan kuitenkaan ollut suostuvainen sukulaisensa tarinan julkaisuun karkurin omaa nimeä ja muita tunnistetietoja käyttäen. Ilmeni, että edes 80 vuoden etäisyys tapahtumista ei ollut hälventänyt karkuruuteen liittyvää häpeää.

Sotilaskarkuruus, loikkaus itärajan yli, vakoilu ja muut 1930- ja 1940-luvun tavat toimia paljon puhutun kansallisen yhtenäisyyden linjasta poiketen ovat teemoja, joihin myöhempien sukupolvienkaan ei näytä olevan mutkautonta suhtautua vielä 2020-luvullakaan. Martti Backman on käsitellyt teoksessaan *Vakoojat. Vilho Pentikäisen pako ja neuvostovakoilun romahdus 1933* Pentikäisen värikkäitä vaiheita. Pentikäinen oli upseeri, joka vakoili Neuvostoliiton hyväksi ja loikkasi viimein maahan. Hänen lopullinen kohtalonsa Neuvostoliitossa ei ole selvillä. Pentikäisen sukulaisille aihe oli vaikea, eivätkä Pentikäisen vanhemmat kyenneet keskustelemaan poikansa kohtalosta. Seuraava sukupolvi alkoi sittemmin selvittää kadonneen sedän vaiheita.

Samalla tavoin on vaiettu myös niissä suomalaisperheissä, joiden jäsen oli saanut lapsen venäläisen sotavangin kanssa tai joissa oli kansallissosialismia kannattaneita jäseniä. Toiseen maailmansotaan liittyvistä tapahtumista vaikeneminen ei rajoitu vain suomalaisiin sukuihin: ruotsalainen Zäta Zettergren kuuli vasta

1990-luvulla, että hänen edesmennyt isoisänsä Erik Walles (1903–1991) oli ollut yksi maan kuuluisimmista natseista. Zettergren sai selville, että hänen isoisänsä oli ollut korkeassa asemassa puolueen johdossa, sen pääideologi. Kukaan koko suvussa ei ollut siihen mennessä kertonut mitään isoisän menneisyydestä eikä suostunut keskustelemaan aiheesta sen jälkeenkään. Isoisän tausta on edelleen tabu koko suvulle, eivätkä Wallenin elossa olevat lapset halua käsitellä aihetta.

Monissa suvuissa on vallinnut kiusallinen hiljaisuus, kun puhe on kääntynyt menneiden sotien tapahtumiin. Hiljaisuus ja salailu ovat voineet tuntua painostavilta ja ovat askarruttaneet vuosikymmeniä. Puhutaankin niin kutsutusta taakkasiirtymästä, jolla tarkoitetaan trauman siirtymistä sukupolvelta toiselle. Se tarkoittaa tilannetta, jossa vasta myöhemmät sukupolvet työstävät niitä tunteita, joista välipolvet vaikenivat. Joissain tapauksissa vaikeita tunteita aiheuttaneiden tapahtumien käsittely kestää useita sukupolvia. Käsittelyä voidaan myös pyrkiä estämään, sillä ”vanhoja haavoja ei kannata repiä auki”.

Tässä yhteydessä on syytä huomauttaa, että sota-aikana oli kotirintamallakin tilanteita, jotka olivat vaikeita, vaarallisia, ahdistavia ja väkivaltaisia. Näitä olivat esimerkiksi kotirintaman pommitukset, desantti- ja sotilaskarkurietsinnät, omaisten kuolemat tai katoamiset rintamalla tai sairaanhoidon puute. Yleinen epävarmuus esimerkiksi sotilaskarkurin piileskellessä omaisten tavoittamattomissa, säännöstelyn aiheuttama ruokapula ja vaikeus tulla

toimeen vaikuttivat ihmisiin ja pysyivät mielissä säännöstelykauden jälkeenkin. Kaikki näihin tilanteisiin joutuneet eivät silti saaneet varsinaisia traumoja, vaan toipuivat kokemuksistaan ja kykenivät rakentamaan elämäänsä kokemustensa jälkeen ja niistä huolimatta. Sota aiheutti heille haavan, joka on voinut parantua hyvissä olosuhteissa ja siirtyä muistitietona eteenpäin seuraaville sukupolville.

Teoksen *Sotaan väsyneet* lähtökohtana on, että sotilaskarkuruus on ollut vaikeaan, vastenmieliseen tai ylivoimaiseen tilanteeseen tahtomattaan joutuneen yksilön usein epätoivoinen tai hengenhädässä tekemä ratkaisu, jota ei ole tarvetta arvioida moraalisesta näkökulmasta. Sota-aikana virallinen suhtautuminen karkuruuteen sen sijaan oli tuomitseva, ja kiinni jääneet saivat yleensä rangaistuksen. Sotilaskarkurien lähipiiri suhtautui laveammin ja suojeli ja avusti joissakin tapauksissa sotaa pakoilevaa siitä huolimatta, että se oli lain mukaan rangaistava teko. Usein tapauksissa karkurin avustamisesta langetettiin vankeus- tai sakkorangaistus.

Lähdeaineistot kertovat karkuruudesta

Olen käynyt tätä teosta varten läpi keskeisimpiä aiempia tutkimuksia. Omalle työlleni tärkein niistä on ollut Jukka Kulomaan vuonna 1995 ilmestynyt väitöskirja *Käpykaartiin? 1941–1944: sotilaskarkuruus Suomen armeijassa jatkosodan aikana*. Kulomaan teos pohjautuu

sotatuomioistuimien asiakirja-aineistoihin ja hyödyntää laajasti muiden arkistojen aineistoja. Suosittelen Kulomaan kattavaa ja perusteellista teosta kaikille lukijoille, jotka haluavat tietoa karkuruuden päälinjoista, alueellisesta ja ammatillisesta jakautumisesta sekä karkureiden saamista rangaistuksista. Toinen keskeisistä lähteistäni on ollut vuonna 2008 ilmestynyt historiantutkija Ilkka Levän artikkeli ”*Linjaan vaiko hautausmaalle!*” – *metsäkaartilaisen kokemushistoriaa 1941–1945*, jossa käsitellään metsäkaartilaisuuden kokemushistoriaa muutamien karkuruuskertomusten varassa.

Jukka Lindstedtin *Kuolemaan tuomitut. Kuolemanrangaistukset Suomessa toisen maailmansodan aikana* vuodelta 1999 antaa runsaasti tietoa sotilaskarkuruuteen liittyneestä viranomaismenettelystä ja lainsäädännöstä sota-aikana. Historiantutkija Ville Kivimäki puolestaan on tutkinut vuonna 2013 ilmestyneessä teoksessaan *Murtuneet mielet. Taistelu suomalaissotilaiden hermoista 1939–1945* sodassa henkisesti murtuneita miehiä erilaisten lähteiden, kuten sotasairaaloiden psykiatristen osastojen potilaskertomusten, Päämajan Lääkintöosaston sota-ajan arkiston, sotilaiden muistitietoaineistojen ja sotapsykiatrien kirjoittamien tieteellisten artikkelien pohjalta.

Sotaan väsyneet -teoksen kirjoittamisessa ovat hyödyksi olleet myös teokset, joiden lähdeaineistoina ovat metsissä piileskelleiden miesten haastattelut, kuten Markku Tasalan *Metsäkaartti. Kolarin metsäkaartin jatkosota ja rauha* vuodelta 2000 sekä historioitsija Mart Laarin *Unohdettu*

sota. Sissi- ja tiedustelusotaa Virossa toisen maailmansodan aikana ja sen jälkeen, joka ilmestyi vuonna 1993. Virolaisiin metsäveljiin kuului sekä sivistyneistöä että pienviljelijöitä ja niin työläisiä kuin upseeristoakin, ja lisäksi joukossa oli myös pakoilevia naisia. Samankaltainen liike oli myös Latviassa ja Liettuassa. Baltian miesten syy metsissä piileskelyyn oli toki toinen kuin suomalaisilla, sillä metsäveljet vastustivat neuvostomiehitystä. He eivät myöskään halunneet sotia vieraassa armeijassa, oli sitten kyse Saksan tai Neuvostoliiton joukoista. Vaikka piileskelyn lähtökohdat eroavat, virolainen tutkimus antaa tietoa metsässä selviytymisestä – suomalaisten ja virolaisten jakamasta yhteisestä taidosta. Suomalaiseen Työväenarkistoon muistellut suomalainen metsäkaartilainen kuvaakin metsän merkitystä suomalaisen miehen turvana:

”Nopeassa tahdissa ylitimme pellon, joka oli kolmisen sataa pitkä ja painuimme ’kotiimme, metsään’. Kaverini nimitti metsää kodiksi. Koska suomalainen tuntee siellä olevansa turvassa, oli sitten tilanne minkäläinen tahansa.”

Olisin toivonut löytäväni kirjani lähteiksi lisää suomalaisten sotilaskarkureiden muistelmia. Joitakin toki myös löytyi, kuten karkureiden eri tarkoituksiin kirjoittamia tekstejä Työväen Arkistosta ja Kansan Arkistosta. Silloin, kun olen sovittanut muun tekstin lomaan otteita näistä arkistoteksteistä, olen säilyttänyt niiden

alkuperäisen kieliasun lukuun ottamatta joitakin pieniä korjauksia, jotka ovat olleet tarpeellisia ymmärtämisen näkökulmasta.

Työväen Arkiston käyttöehdot edellyttävät, että muistelijan henkilöllisyyttä ei saa paljastaa, joten olen käyttänyt kirjoittajasta salanimeä. Kansan Arkiston muistelmiin viitatessani olen maininnut tekstien kirjoittajan nimen arkiston muita vapaamman käytännön mukaan.

Käytössäni on myös Suomalaisen Kirjallisuuden Seuraan talletettu suomalaisen sotilaskarkurin haastattelu. Sitä siteeratessani olen maininnut kyseisen haastattelun arkistonumeron, en haastateltujen nimiä. Huomautettakoon, että koska olen pyrkinyt salaamaan sotilaskarkurien nimet, olen jättänyt yleensä kertomatta myös arkistoteksteissä mainittujen karkureiden pidättäjien, ilmiantajien tai surmaajien nimet. Tämän teoksen tarkoituksena ei ole saattaa menneiden tapahtumien osapuolten jälkipolvia kiistoihin keskenään.

Sotaan väsyneet -teoksen tarkoituksena ei ole syyllistää yhtäkään sodanaikaisen sukupolven edustajaa tai tuottaa ikäviä yllätyksiä niille jälkipolvien edustajille, jotka eivät kenties ole olleet tietoisia vuosikymmenten takaisista teoista eivätkä hyväksy niitä. Siksi teos enimmäkseen vaikenee yksittäisten sotilaskarkureiden tai heidän läheistensä henkilötiedoista.

Sotaan väsyneet -teosta viimeistellessäni vuoden 2024 alussa sotaveteraaneja arvioitiin olleen joukossamme noin 2 000 henkeä. Sotilaskarkurin löytäminen pienestä, elossa

olevien noin satavuotiaiden veteraanien joukosta olisi ollut epätodennäköistä. Vielä enemmän onnea olisi tarvittu siihen, että joku heistä olisi ollut halukas ja terveydentilaltaan kykeneväinen antamaan aihetta koskevaa haastattelua. Myös historioitsija Mika Sollas etsi vuonna 2007 haastateltavakseen Pärmin pataljoonassa palvelleita rivimiehiä, mutta ei löytänyt ainuttakaan. Tavallisten sotilaiden sijaan hän haastatteli pro graduaan *Pärmiläisten matkassa. Upseerin ja aliupseerien kokemuksia vankipataljoonista 1941–1944* varten kahta aliupseeria – jotka eivät siis itse olleet kuuluneet jatkosodan sotilaskarkureiden joukkoon. Mikäli olisin onnistunut tavoittamaan vielä elossa olevan karkuriveteraanin, karkuruuteen liittyvien muistojen läpikäyminen olisi saattanut olla hänelle ahdistavaa. Markku Tasala huomasi 1990-luvulla haastatellessaan erästä, useaan kertaan pidätettynäkin ollutta henkilöä, että ahdistus aiheutti iäkkäälle miehelle fyysisiä oireita:

”Mulla on ollut paha olo koko ajan ko te aioitta tulla haastattelemaan. Rohki paha olo... Että ko se on kuitenkin niinku mie olen päässy rauhoittuumaan. Ei ole ennää tullu tätä repimistä.”

Sotilaskarkurit eivät ole julkaisseet muistelmiaan samassa mittakaavassa kuin muut veteraanit. Tämä liittyyne karkuruuden tuomitsevaan asenteseen. Se antoi merkkejä itsestään vielä tätä teosta kirjoitettaessa, kun tiedustelin aiheesta eräällä keskustelupalstalla. Keskustelun edetessä

tuli pian eteen kommentti: ”Onneksi ei meidän suvussa.” Tuomitseva asenne ei ole pelkästään suomalainen ilmiö, sillä myös länsisaksalaiset karkurit yrittivät sodan jälkeen julkaista muistelmiaan, mutta eivät löytäneet niille kustantajia. Karkureiden vaiheet olivat unohdettuina ensimmäisinä sodanjälkeisinä vuosikymmeninä.

On kuitenkin monella tapaa hyödyllistä ymmärtää sotaajan monia puolia, sen erilaisia ilmiöitä ja tapahtumia, sillä ne vaikuttavat jälkipolvien elämään vuosikymmenien ja sukupolvienkin jälkeen. Jälkipolvet eivät aina ole tietoisia siitä, olivatko iso- tai isoisoisät marssineet innolla joukkojen mukana, vältelleet liikekannallepanoa tai toimineet sotaa vastustaneiden ryhmittymissä. Esipolvien ratkaisujen tunteminen auttaa ymmärtämään heidän myöhempiä vaiheitaan ja viime kädessä sitä perhettä, jossa olemme itse kasvaneet.

Monenlaisista syistä rintamapalvelusta vältelleiden miesten muistelmat ovat siis jääneet julkaisematta. Poliittisista syistä rintamapalvelusta vältelleiden motiiveja ja vaiheita on taltioinut toimittaja Jukka Rislakki, joka on hyödyntänyt lähes sadan ihmisen haastatteluissa antamia tietoja vuonna 1985 ilmestyneessä kirjassaan *Maan alla. Vakoilua, vastarintaa ja urkintaa Suomessa 1941–44*. Rislakin teos kertoo niiden henkilöiden valinnoista, jotka kieltäytyivät auttamasta sotaponnisteluja, mutta jotka osallistuivat maanalaiseen, sodanvastaiseen toimintaan.

Olen käyttänyt lähteinä rajatusti myös aikalais-kirjallisuutta ja muistelmia. Niitä hyödyntäessä on

kuitenkin hyvä muistaa, että kirjoittajan muistikuvat aiemmin eletystä saattavat olla muuttuneet ja värittyneet. Pitkän ajan kuluttua itse tapahtumista sota-aikaa tarkastellaan jo myöhempien elämäkokemusten suodattamana. Kun tapahtuneesta on kulunut riittävän pitkästi aikaa, on todennäköistä, että kertomuksesta jää tallentamatta jotakin, joka voisikin olla kiinnostavaa myöhemmän tutkimuksen näkökulmasta. Historioitsija Tiina Kinnunen onkin huomauttanut, ettei puhtaan totuuden kertominen ole koskaan mahdollista. Jälkikäteen kirjoitetussa tekstissä on mahdollisesti mukana myös muualta luettua tai kuultua. Sota-aikaa tarkastellaan jo myöhempien elämäkokemusten läpi.

Mikäli perikunnilla on vielä jäljellä sotilaskarkureiden itse kirjoittamia muistelmia, päiväkirjoja, aihetta käsitteleviä kirjoja, kuvia tai muuta aineistoa, toivon että ne lahjoitettaisiin julkisille arkistoille säilytettäväksi tutkimustarkoituksia varten. Näitä aineistoja voidaan käyttää siten, ettei niiden luovuttajan tai kyseessä olevan sotilaskarkurin henkilötiedot tule ilmi painetuissa julkaisuissa. Menneisyyden tutkimisen tai aineiston arkistoinnin tarkoituksena ei ole häväistä edesmenneen muistoa, jollaisen epäilyn kuulin keskustellessani erään perikunnan edustajan kanssa. Menneisyyttä, etenkin sen vaikeita vaiheita tulee kuitenkin tutkia ja asioista keskustella, sillä tapahtumiin liittyvä trauma menettää voimaansa, jos siitä voidaan kertoa.

Polvijärvellä, toukokuussa 2024
Tuija Saarinen-Härkönen

Miksi moni mies valitsi sotilaskarkuruuden?

Jatkosodan aikana oli peräti 30 000 sotilaskarkuria: osa jätti osallistumatta liikekannallepanoon, osa karkasi rintamalta vuoden 1941 etenemisvaiheessa, osa kesän 1944 vetäytymis- ja torjuntavaiheessa. Monet miehet jäivät palaamatta lomiltaan yksikköön-sä, piiloutuivat ullakoille, metsäkorsuihin tai pakenivat Ruotsiin.

Tuija Saarinen-Härkönen selvittää kirjassaan, miksi niin moni mies valitsi sotilaskarkuruuden. Miten karkuruuteen suhtauduttiin sodan aikana? Miten sitä käsiteltiin julkisessa sanassa?

Sotilaskarkuruus vaikutti monella tavalla koko lähipiirin elämään, sillä perheen toimeentulo riippui isän sotapalkasta.

Sodan jälkeen moni perhe joutui syrjinnän kohteeksi ja karkuri oli vaikea löytää työtä. Miten perheet selvisivät, kun lähtökohdat olivat näin vaikeat?

Sotilaskarkuruus on edelleen vaiettu aihe suomalaisissa perheissä. Olisiko siihen liittyvän häpeän jo aika hälvetä?

FT **Tuija Saarinen-Härkönen** on 1900-luvun alkupuoliskoon keskittynyt perinteentutkija, tietokirjailija. Häneltä on aiemmin ilmestynyt teos *Rintamakarkurit. Eino Hietarinne, yksi monista*. Hän asuu Polvijärvellä.

90.35 | www.docendo.fi

Kansi: Tilla Larkiala / Tahtopalvelu Yliveto Oy
Etukannen kuva: SA-kuva | Takakannen kuva: Kansan Arkisto

ISBN 978-952-850-108-4

9 789528 501084